

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 5, 2014

[Назад](#)

[Головна](#)

УДК 330.3 : 347.77

В. Д. Дюндін,

к. е. н., доцент Херсонської філії Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ГОЛОВНА СКЛАДОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУСПІЛЬСТВА

V. D. Dyundin,

candidate of economic sciences, associate Professor Department of the Kherson branch of the National university of shipbuilding of the name of admiral Makarov

INTELLECTUAL PROPERTY AS MAIN CONSTITUENT OF INTELLECTUAL POTENTIAL OF SOCIETY

Визначено підходи до сутності інтелектуальної власності, проаналізовано структура інтелектуальної власності, розглянуто класифікація суб'єктів інтелектуальної власності в Україні та за кордоном, проаналізовано особливості ціноутворення на ринку інтелектуальних продуктів, проведено дослідження відчизняної законодавчо-нормативної бази з питань інтелектуальної власності.

Approaches to essence of intellectual property are defined, the structure of intellectual property is analysed, classification of subjects of intellectual property in Ukraine and abroad is considered, features of pricing in the market of intellectual products are analysed, research of domestic legislative regulatory base concerning intellectual property is conducted.

Ключові слова: *інтелектуальна власність, інтелектуальний капітал, промислова власність, інтелектуальний продукт.*

Keywords: *intellectual property, intellectual capital, industrial property, intellectual product.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку провідні країни розглядають інтелектуальну власність як одну з головних складових національного багатства. В міру просування економіки до більш наукоємної моделі розвитку інтелектуальна власність стає одним з основних активів підприємства. Характерно, що чим успішніше працює підприємство, тим вища частка інтелектуальної власності в структурі його активів.

Соціально-економічний розвиток України в умовах глобалізації неможливий без урахування інноваційних процесів, що відбуваються в країні. Одним з ключових елементів протидії прагматизму ринкової економіки, на наш погляд, є розуміння економічної сутності й адекватний захист прав інтелектуальної власності як головної складової інтелектуального потенціалу.

Інтелектуальна власність, яка представлена загальнолюдськими інтелектуальними надбаннями та новачками в науковій, технічній, технологічній та художній сферах, є головною складовою інтелектуального капіталу. Сьогодні інтелектуальна діяльність набуває все більшого значення в різних видах діяльності суспільства. Темпи його економічно-соціального піднесення в підсумку залежать від рівня інтелектуального потенціалу і культурного розвитку.

Правове закріплення певних правил використання результатів інтелектуальної діяльності є необхідною умовою розвитку науки, культури і техніки держави.

Вибір найкращої концепції й способів стимулювання інноваційної діяльності підвищує інтерес до наукових розробок через зростання матеріальної захищеності результатів праці у вигляді інтелектуальної власності. Розвиток інтелектуальної власності повинне бути пріоритетним і в рамках глобальної економіки й господарства будь-якої країни, у тому числі України, метою чого є можливість наблизитись до досягнень розвинених країн і створити умови для комфортного життя своїх громадян. Цим визначається актуальність і підвищений інтерес до досліджень у даній галузі науки й практики.

Аналіз останніх наукових досліджень. Стан розвитку відносин інтелектуальної власності, різнобічні її аспекти в Україні та за кордоном перебувають в центрі уваги спеціалістів у цій галузі: Андрощука Г., Боуена Г., Бутнік-Сіверського О., Довгого С., Дроб'язко В., Едвінсона Л., Жарова В., Ідріса К., Клявіна В., Орлюка О., Підпригорні О., Прахова Б., Святоцького О. та інших авторів. Однак проблеми визначення об'єкта власності інтелектуальних працівників, класифікації нематеріальних активів та ціноутворення на ринку інтелектуальних продуктів залишаються недостатньо розкриті та закріплені на законодавчому рівні.

Метою статті є аналіз економічної сутності інтелектуальної власності та інтелектуального капіталу, різних варіантів класифікації суб'єктів інтелектуальної власності, дослідження особливостей ринку інтелектуальних продуктів, а також розгляд відчизняної законодавчо-нормативної бази з питань інтелектуальної власності.

Викладення основного матеріалу. Сьогодні існують два основних підходи до поняття інтелектуальної власності. Одні вчені підтримують закріплення в законі терміна інтелектуальна власність і не вбачають ненаукового підходу у використанні законодавцем цієї категорії. Інші вважають цей термін неточним і ненауковим, у зв'язку з чим він не повинен застосовуватися в нормативних актах.

У загальноживаному розумінні термін інтелектуальна власність – це права на результати розумової діяльності людини в науковій, художній, виробничій та інших сферах, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. При цьому останні, будучи благом нематеріальним, зберігаються за його творцями і можуть використовуватися іншими особами лише за узгодженням з ними.

Майнові та особисті права утворюють нерозривну єдність. Цей зв'язок виявляється в тому, що внаслідок використання об'єктів інтелектуальної власності з'являються матеріальні об'єкти, тобто майно і право власності на нього.

У 1967 р. у Стокгольмі підписано конвенцію, що заснувала Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ), відповідно до якої до інтелектуальної власності належать права на літературні, художні та наукові твори; виконавську діяльність артистів, звукозапис, радіо- і телевізійні передачі; винаходи у всіх сферах людської діяльності; наукові відкриття; промислові зразки; товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування і комерційні позначення; захист від недобросовісної конкуренції; усі інші права, що належать до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах [1].

Аналіз економічної сутності інтелектуальної власності доцільно розпочати з визначення об'єкта власності інтелектуальних працівників. Тут можна виділити щонайменше три погляди.

У першому випадку мова йде про те, що головним об'єктом власності є інтелектуальний продукт творчої діяльності; у другому – про зміщення акценту на організаційний процес, що закладає основу для ланцюгової реакції, яка впливає на учасників процесу; у третьому – об'єктом власності стає власне діяльність.

На сучасному етапі економічного розвитку відбувається, з одного боку, формування груп незалежних працівників інтелектуальної праці і менеджерів, що відіграють роль власників умов праці, та, з іншого – власників компаній з інтелектуальною власністю. Але тільки власники інтелектуального капіталу виявляються сьогодні реальними розпорядниками процесу відтворення такого капіталу.

Найбільш повно сутність інтелектуального капіталу розкриває функціональний підхід, що відображає взаємодію елементів системи з погляду виявлення її внутрішньої й зовнішньої характеристик.

Загальнофілософське розуміння функції полягає в тому, що вона є зовнішнім проявом властивостей будь-якого об'єкта в конкретній системі відносин. Можна сказати, що функція вказує на ту роль, яку окремих елемент виконує стосовно системи.

Формуючи концепцію інтелектуального капіталу, слід виділити два рівні. Перший – функціонально-ресурсний, який підкреслює первинність, значимість інтелектуального капіталу в процесі відтворення капіталу. Він є сферою впливу суб'єктів господарювання з приводу відтворення інтелектуального продукту. На цьому рівні категорії інтелектуальний капітал та інтелектуальна власність тотожні.

Другий рівень – функціонально-результативний, він визначає інтелектуальний капітал як цільову функцію, результат індивідуального відтворення капіталу. Але це не завжди тотожні поняття, тому що бажаний і досягнутий результати найчастіше не збігаються.

Для одержання максимального ефекту в процесі розвитку необхідне досягнення раціонального поєднання функціонально-ресурсного й функціонально-результативного рівнів, що забезпечує подальший розвиток інтелектуального капіталу. На встановлення такого співвідношення впливають багато специфічних характеристик діяльності суб'єкта господарювання (сфера діяльності, частка ринку, рівень конкурентоспроможності продукції, організаційна структура, обсяг залученого капіталу й інші).

Економічна сутність інтелектуальної власності як економічної категорії полягає в системі відносин між юридичними і (чи) фізичними особами у відтворювальному процесі інтелектуального продукту, а також інтелектуальних ресурсів з приводу присвоєння цих благ. Вона реалізується через три функції власності: володіння, використання й розпорядження.

На нашу думку, інтелектуальну власність доцільно визначити як економічну складову інтелектуального капіталу, що має вартісну оцінку та забезпечує його залучення до господарського обороту як самостійного об'єкта цивільно-правових відносин.

Інтелектуальна власність представлена трьома самостійними інститутами, які утворюють відповідно авторське право і суміжні права, право на об'єкти промислової власності і право на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності. Наводимо відмінності щодо порядку функціонування окремих складових, який традиційно склався та передбачений законодавством України (табл. 1).

Таблиця 1.

Відмінності функціонування систем авторського та патентного права

<i>ПРИНЦИПИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА</i>	<i>ПРИНЦИПИ ПАТЕНТНОГО ПРАВА</i>
Свобода творчості	Надання охорони лише тим розробкам, які в офіційному порядку визнані патентоспроможними
Невідчужуваність особистих немайнових прав автора	Визнання за власником патенту виняткового права на використання запатентованого об'єкта
Принцип свободи авторського договору	Надання охорони передусім справжнім авторам винаходів, корисних моделей і промислових зразків
Поєднання особистих інтересів автора з інтересами суспільства	Дотримання розумного балансу інтересів власника патенту та інтересів суспільства

Промислова власність є частиною інтелектуальної власності і безпосередньо стосується творів людини в будь-якій сфері її діяльності. Об'єктами промислової власності є винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, географічні вказівки походження товарів тощо.

Поняття промислова власність досить умовне, оскільки безпосередньо в промисловості застосовують в основному винаходи, корисні моделі та промислові зразки, які, на відміну від сфери матеріального виробництва (товари, промислова продукція), відображаються в описах, розрахунках, кресленнях, що можуть бути тиражовані та передані в промислове виробництво. Термін промислова власність використовують тому, що винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг тощо, оцінюються передусім з позицій промислової значущості, економічної ефективності, отримання прибутку під час їх використання у виробничій діяльності.

За останні роки активність у подачі заявок збільшилася майже на всі об'єкти промислової власності (ОПВ) (табл. 2).

Таблиця 2.
Показники надходження заявок у 2009-2013 роках

ОПВ	Кількість поданих заявок									
	2009	2010	2010 у % до 2009	2011	2011 у % до 2010	2012	2012 у % до 2011	2013	2013 у % до 2012	2013 у % до 2009
Усього надходжень	42167	46256	110	47206	102	49081	104	53599	109	127
Винаходи	4812	5310	110	5248	99	4945	94	5428	110	113
Корисні моделі	9200	10679	116	10436	98	10228	98	10164	99	95
Промислові зразки	1669	1686	101	1761	105	1851	105	3778	204	226
Знаки для товарів і послуг	26479	28577	108	29756	104	32051	108	34226	107	120

Розраховано автором за даними [2]

Неухильний ріст подачі заявок протягом аналізованого періоду відбувався на такі ОПВ як промислові зразки та знаки для товарів і послуг, що привело до загального зростання в 2013 році в порівнянні з 2009 роком на 126 % і 20 % відповідно. При цьому загальне скорочення на 5 % за цей період ми можемо констатувати лише на корисні моделі.

Право на об'єкти промислової власності регулює майнові, а також пов'язані з ними немайнові відносини, які виникають у зв'язку із створенням і використанням винаходів, корисних моделей і промислових зразків, що також, як і твори науки, літератури і мистецтва, являють собою результати інтелектуальної, творчої діяльності.

Слід зазначити, що авторське право і суміжні права, а також промислова власність не вичерпують собою всього змісту поняття інтелектуальна власність. Крім традиційних об'єктів, що охороняються авторським і суміжними правами, а також правом промислової власності, правовій охороні підлягають чимало результатів інтелектуальної діяльності, наприклад, сорти рослин, топографії інтегральних мікросхем, комерційна таємниця (секрети виробництва, зокрема, ноу-хау) тощо. Їх відносять до нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності, оскільки вони, як правило, є результатами творчої діяльності людини.

Відповідно до практики господарювання в Україні склалася певна класифікація інтелектуальної власності, а саме:

- промислова власність;
- об'єкти авторського права і суміжних прав;
- інформація, що представляє комерційну і (чи) службову таємницю.

Класифікацію суб'єктів інтелектуальної власності можна також представити з позиції їх участі у виробництві інтелектуального продукту і залежності від їхньої ролі в його споживанні. З погляду участі у виробництві, суб'єкти інтелектуальної власності поділяються на власника інтелекту і власника умов виробництва, з погляду ролі у споживанні – на виробника інтелектуального продукту (інтелектуального власника), посередника і споживача цих продуктів.

За рубежом існують дещо інші підходи до класифікації нематеріальних активів і інтелектуальної власності. У відомій монографії Г.М. Десмонда і Р.Е. Келлі "Посібник з оцінки бізнесу" інтелектуальна власність розглядається в складі нематеріальних активів. При такому підході вона не виділяється із загальної групи нематеріальних активів, які складають, у свою чергу, три групи за ознакою відокремленості від підприємства чи індивідуума.

До *першої групи* включені нематеріальні активи, невіддільні від підприємства: наявність навченого персоналу; системи і методи керування й функціонування, розроблені як складова частина підприємства; наявність клієнтури; стартові труднощі, що були подолані; досягнення у сфері реклами й просування своєї продукції; переваги територіального розташування; гудвіл, тобто репутація підприємства.

Нематеріальні активи, що відносяться до цієї групи, як правило, мають невизначений термін служби й оцінюються в сукупності. У зв'язку з цим вони не підлягають амортизації.

До *другої групи* нематеріальних активів, невідокремлених від індивідуума, входять: особиста репутація працівників чи власників підприємства серед громадськості, клієнтів, інших працівників, інших власників і позикодавців; особисті професійні якості індивідуумів, включаючи їхні ноу-хау, комерційні здібності, талант у сфері фінансових операцій і т.п.; загальна кваліфікація й особисті якості персоналу чи власника в таких сферах, як організація роботи персоналу, менеджмент, відносини з клієнтами, відносини в колективі тощо.

Нематеріальні активи другої групи не мають встановленого терміну використання (крім фахівців, що працюють на підприємстві за обумовленим терміном контрактом). Про необхідність включення таких об'єктів інтелектуальної власності до активів підприємства тривають дискусії на рівні вчених. На практиці вони також не включаються до складу інтелектуальної власності, хоча їх роль в одержанні фінансових результатів постійно зростає. Саме від фахівців і керівництва підприємства, їхніх умінь, навичок, організаторських здібностей і зв'язків залежать результати діяльності підприємства.

До *третьої групи* нематеріальних активів, що відділені від підприємства, відносяться: фабричні марки, товарні (фірмові) знаки, торгові марки, секретні методи і технології, технічні бібліотеки, авторські права, секретні формули, ліцензії, патенти, франшизи, креслення й шаблони, права на фільми, права користування, контракти (контракти про наймання, контракти на закупівлю, договори купівлі-продажу, рекламні контракти), списки (адресні відомості, списки клієнтів, передплатників тощо).

Наведена класифікація має суттєві переваги над тією, яка використовується в Україні, оскільки ознака розподілу тут більш однозначна й наочна. Однак при цій класифікації неможливо із всієї сукупності нематеріальних активів виділити інтелектуальну власність, що уявляється нам істотним недоліком. З іншого боку, об'єкти, що входять у перші дві групи, не мають правової бази для включення їх до складу нематеріальних активів українських підприємств, оскільки немає досвіду визначення їхньої вартості. З подальшим розвитком виробництва й зростанням ролі інтелектуального капіталу в умовах ринкових відносин ці суб'єкти, на наш погляд, повинні бути включені до складу інтелектуальної власності.

В сучасних умовах ключовими поняттями економічного управління інтелектуальною власністю стають капітал, нематеріальний актив, вартість, податкові пільги. Економічні інструменти мають свою державну, регіональну і місцеву специфіку через те, що норми регулювання пільг, оцінки й обліку вартості цих активів на різних рівнях не однакові.

Стосовно специфіки оцінки інтелектуальної власності слід відзначити, що, по-перше, ці активи не мають точної вартісної оцінки й об'єктивні критерії тут

встановлювати досить складно. По-друге, значимість цих активів для бізнесу набагато важливіша, ніж інших активів, оскільки основну масу прибутку дають саме вони. Ці активи є головним дефіцитом у бізнесі, на відміну від тих, які купуються за фіксованими цінами в будь-якій кількості і будь-який час. На них будується основна кон'юнктурна боротьба і витіснення конкурентів з ринку. За допомогою цих активів провідні країни світу вже одержують левову частку доходів від експорту. Тому все, що стосується інтелектуального капіталу – від патентів до ноу-хау у вигляді технологій, стимулювання науково-технічної творчості й оцінки його результатів – у цих країнах ретельно охороняється і не поширюється в порядку обміну передовим досвідом.

По-третє, і на Заході оцінку цих активів почали здійснювати порівняно недавно, тому що фактично ці активи з'явилися в нормативних актах лише в липні 1967р., після Стокгольмської конвенції, що, як уже зазначалося, заснувала Всесвітню організацію інтелектуальної власності і сформулювала власне визначення цього виду власності.

По-четверте, інтерес до оцінки інтелектуальної власності і поширення її методології за рубежем стримується тим, що ці активи в бухгалтерському обліку й оподатковуванні провідних країн світу враховуються в основному по вартості витрат, зроблених на їхнє створення чи придбання. Ринкова вартість таких активів поки оцінюється в них не дуже часто.

Особливості ціноутворення на ринку інтелектуальних продуктів полягають у наступному:

- ціна на інтелектуальний продукт значно залежить від вартості відтворення людського капіталу, що брав участь у його створенні, тому що вирішальними факторами вибору для споживачів є саме неповторність товару;
- попит на інтелектуальні товари залежить від попиту на традиційні товари, оскільки при моральному старінні устаткування об'єктивно спостерігається падіння попиту на нього при одночасному постійному зростанню попиту на інновації, які здатні робити таку ж продукцію з меншими витратами ресурсів;
- пропозиція інтелектуальних товарів і послуг залежить від попиту на ці продукти, вартості ресурсів для їхнього виробництва, а також від відкритості вхідної інформації і ціни на неї;
- рішення про встановлення ціни на товар-інновацію приймається в умовах відсутності інформації про ефективність використання товару, що призводить до істотної економічної ризикованості цього рішення;
- ціноутворення на ринку інновацій ускладнюється існуванням комплексу позитивних і негативних інформаційних екстерналій, серед яких можна виділити фінансування створення продуктів, що згодом стають доступні багатьом агентам ринку без відповідного відшкодування;
- товари, що мають статус суспільної новизни, приносять вигоду не тільки індивідуальним споживачам, але і суспільству в цілому. Ринок завдяки властивій йому економічній природі враховує лише попит перших, ігноруючи попит останнього, що призводить до обмеження виробництва цього виду товарів.

У цілому можна зробити висновок, що інтелектуальний продукт є продуктом природної монополії і має властивість обміну, але не відчується цілком, а лише запозичається. Об'єкт інтелектуальної власності може бути проданий неодноразово як об'єкт декількох ринкових угод. Продукт інтелектуальної власності не зникає у процесі споживання. Створюється цей продукт винятково не для особистого, а для суспільного використання. Інтелектуальний продукт характеризується відносно незначними витратами на тиражування готового продукту порівняно з витратами на його розробку, тому тиражування суворо регулюється.

В контексті зазначеного вважаємо доцільним здійснити аналіз вітчизняної законодавчо-нормативної бази стосовно питань інтелектуальної власності, її відповідності міжнародним стандартам і сучасним потребам суспільства.

Базовим міжнародним правовим документом у галузі інтелектуальної власності є Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, підписана в Стокгольмі 14 липня 1967 року та змінена 2 жовтня 1979 року. Ця організація створена з метою заохочення творчої діяльності, сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі, модернізації та підвищенні ефективності діяльності у сфері охорони промислової власності й охорони літературних та мистецьких творів.

Згідно зі статтею 3 конвенції, Всесвітня організація інтелектуальної власності має сприяти охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співробітництва держав, а у відповідних випадках – у взаємодії з будь-якими іншими міжнародними організаціями та забезпечувати адміністративне співробітництво між ними.

Найважливішим документом, ухваленим цією організацією, на наш погляд, є Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року [3] .

Договір, згідно з преамбулою, покликаний вдосконалювати та підтримувати охорону прав авторів на їхні літературні та художні твори найбільш ефективним та однаковим шляхом, ввести нові міжнародні правила та більш чітке тлумачення певних існуючих правил з метою забезпечення адекватного вирішення питань, що виникають у зв'язку з економічним, соціальним, культурним і технічним розвитком, збереження балансу між правами авторів та інтересами широкої публіки, особливо в сфері освіти, наукових досліджень і доступу до інформації.

Слід відзначити важливі, з нашої точки зору, положення даного договору.

Згідно зі статтею 2 договору, охорона авторських прав поширюється на форму вираження, а не на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі.

Відповідно до статті 4, комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Така охорона застосовується до комп'ютерних програм незалежно від способу або форми їх вираження. Стаття 5 передбачає, що компіляції даних або іншої інформації в будь-якій формі, які за підбором і розміщенням змісту є результатом інтелектуальної творчості, охороняються як такі. Така охорона не розповсюджується власне на дані або інформацію і не обмежує будь-яке авторське право, що належить до даних або інформації, яка містяться в компіляції.

Стаття 6 договору передбачає, що автори літературних та художніх творів користуються винятковим правом дозволяти розповсюдження серед широкої публіки оригіналу і примірників своїх творів шляхом продажу або іншої передачі права власності. В статті 7 зафіксовано, що автори комп'ютерних програм, кінематографічних творів і творів, втілених у фонограмах, як визначено національним законодавством договірних сторін, користуються винятковим правом дозволяти комерційний прокат для публіки оригіналів або примірників своїх творів.

Згідно з статтею 8, автори літературних і художніх творів користуються винятковим правом дозволяти будь-яке розповсюдження своїх творів серед широкої публіки через різні засоби зв'язку, включаючи розповсюдження своїх творів серед широкої публіки таким способом, що представники публіки можуть мати доступ до таких творів у будь-якому місці і в будь-який час за їх власним вибором.

Важливим нормативним актом, спрямованим на формування та розвиток цивілізованих відносин у сфері інтелектуальної власності ми вважаємо Указ Президента України "Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні" № 285/2001, підписаний 27 квітня 2001 року. Указом, зокрема, передбачено комплекс заходів щодо приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, підписаної у Римі 26 жовтня 1961 року, Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, підписаного у Женеві 20 грудня 1996 року, Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, підписаного в Женеві 20 грудня 1996 року, Женевського акта Гаазької конвенції про

міжнародну реєстрацію промислових знаків, підписаного в Женеві 2 липня 1999 року, Договору про патентне право, підписаного в Женеві 1 червня 2000 року.

Указом також встановлювалась необхідність розробки порядку набуття прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені за рахунок коштів державного бюджету та державних цільових фондів, створення спеціалізованої бази даних про винаходи в Україні, запровадження механізмів державної підтримки патентування вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності в іноземних державах, нормативного врегулювання методики оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності та впорядкування оціночної діяльності у сфері інтелектуальної власності та інші вимоги [4].

Головне значення цього документа, на наш погляд, полягало в тому, що в ньому передбачалося привести законодавство України у сфері відносин інтелектуальної власності у відповідність до міжнародних угод. І дійсно, згідно з прийнятим Законом України "Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право" № 2733-III від 20 вересня 2001 року [3], наша держава з 2002 року є повноправним членом зазначеної угоди, і, відповідно, повинна дотримуватися всіх обов'язків, передбачених договором. На жаль, сьогодні спостерігається регулярне порушення авторських прав (використання неліцензійного програмного забезпечення, виробництво піратської аудіо- та відеопродукції тощо).

Аналіз вітчизняної законодавчо-нормативної бази з метою радикального покращення діяльності в галузі виробництва і використання інтелектуальної власності показав доцільним здійснити наступний **комплекс заходів нормативно-регуляторного характеру**:

1. Привести вітчизняне законодавство у повну відповідність до норм і вимог, що передбачені міжнародними угодами.
2. Розробити механізм диференційованого пільгового оподаткування підприємств залежно від рівня їхньої інноваційної активності в сфері розробки і застосування пріоритетних для держави винаходів (нововведень).
3. Встановити пільгові ставки державних і комерційних кредитів (за рахунок їхнього стимулювання), спрямованих на реалізацію інноваційно-інвестиційних проектів, що містять ефективні вітчизняні винаходи (нововведення).
4. Активізувати участь у міжнародному трансфері сучасних технологій з урахуванням вимог Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій".
5. Обмежити санкції антимонопольних органів стосовно підприємств і організацій, що створюють і використовують об'єкти промислової власності високої значимості.
6. Ввести штрафні санкції до керівників підприємств і організацій, що порушують свої обов'язки стосовно прав на винаходи.
7. У зв'язку з прийняттям Закону України "Про Третейські суди" створити постійно діючий Третейський суд при Українському національному комітеті Міжнародної торгової палати з метою захисту майнових прав і охоронюваних законом інтересів сторін.
8. Удосконалити проведення судових експертиз, пов'язаних із промисловою власністю.
9. Гармонізувати бухгалтерський і податковий облік об'єктів прав інтелектуальної власності.
10. Створити системи інтелектуально-освітнього банкіну, в основу якого покласти підготовку висококласних фахівців зі спеціальності "Інтелектуальна власність" (патентознавців, оцінювачів, судових експертів, економістів, фінансистів, бухгалтерів, менеджерів, правознавців).
11. Активізувати переведення результатів наукових досліджень у сферу практичного застосування, виробництва і маркетингу нових інтелектуальних продуктів з метою одержання комерційної вигоди.
12. Сприяти розвитку інформаційної бази об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема створенню іменного (алфавітного) покажчика для вдосконалення процедури пошуку.
13. Розширити можливості доступу користувачів до інформаційної (патентної) бази.

Висновки.

1. Інтелектуальна власність являє собою економічну складову інтелектуального капіталу, має вартісну оцінку та забезпечує його залучення до господарського обороту як самостійного об'єкта цивільно-правових відносин.
2. Аналіз відповідних показників промислової власності виявив загальну позитивну динаміку цей сфери в Україні.
3. У результаті досліджень встановлено, що законодавчо визначена методика розрахунку вартості інтелектуальної власності не реалізується через відсутність інформації для проведення такої стандартизованої оцінки. Зокрема, до розрахунку включаються лише ті витрати, які підтверджені документально. Результати такої оцінки не можуть відповідати критеріям достовірності через неможливість урахування всіх витрат. У зв'язку з цим у пропонується застосування ринкових методів оцінки об'єктів інтелектуальної власності на підставі прибутку, що забезпечує їх використання в господарському обороті.
4. Запропонований комплекс заходів нормативно-правового характеру сприятиме посиленню економічної ефективності в галузі виробництва і використання інтелектуального потенціалу регіону як об'єкта цивільно-правових відносин.

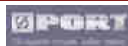
Список літератури.

1. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wipo.int.
2. Промислова власність у цифрах. Показники діяльності Державної служби інтелектуальної власності України та Державного підприємства «Український інститут промислової власності» за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sips.gov.ua/i_upload/file/promvlas-2013.pdf.
3. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20.12.1996р. (офіційний переклад) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Указ Президента України "Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні" від 27 квітня 2001 року N 285/2001 [Текст] // Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2001.
5. Ульянов Р. В. К вопросу об интеллектуальной собственности как экономической категории: Материалы к лекции по экономической теории [Текст] / Р. В. Ульянов // Волгоградский гос. ун-т. — Волгоград: Перемена, 2001. — 26 с.
6. Стюарт Т. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций [Текст] / Т. Стюарт. – М.: Поколение, 2007. – 368 с.
7. Порядок експертної оцінки нематеріальних активів, затверджений наказом Фонду державного майна України, Державного комітету з питань науки і технологій від 27 липня 1995 р. N 969/97 [Текст] / Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 1995.
8. Порядок визначення оціночної вартості об'єктів права інтелектуальної власності, що перебувають у державній власності або були створені (придбані) за державні кошти, з метою зарахування на бухгалтерський облік, затверджений наказом Фонду державного майна України № 3162 від 13 грудня 2005 р. № 3162 [Текст] // Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2005.

References.

1. WIPO (1967), "Convention Establishing the World Intellectual Property Organization on July 14, 1967", available at: www.wipo.int (Accessed 10 May 2014).
2. State Intellectual Property Service of Ukraine (2013), Industrial Property in numbers. Indicators of the State Intellectual Property Service of Ukraine and the State Enterprise "Ukrainian Industrial Property Institute" 2013, available at: http://sips.gov.ua/i_upload/file/promvlas-2013.pdf (Accessed 10 May 2014).
3. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "Agreement of the World Intellectual Property Organization copyright, adopted by the Diplomatic Conference 20.12.1996r.", available at: www.rada.gov.ua (Accessed 10 May 2014).
4. President of Ukraine (2001), Decree "[On Measures Concerning the Protection of Intellectual Property in Ukraine](#)", *IATs Liha*, Kyiv, Ukraine.
5. Ul'janov, R. V. (2001), *K voprosu ob intellektual'noj sobstvennosti kak jekonomicheskoy kategorii: Materialy k lekcii po jekonomicheskoy teorii* [On the issue of intellectual property as an economic category: Materials for the lecture on economic theory], Volgogradskij gos. un-t, Volgograd, Russia.
6. Stjuart, T. (2007), *Intellektual'nyj kapital. Novyj istochnik bogatstva organizacij* [Intellectual capital. New source of wealth organizations], Pokolenie, Russia.
7. State Property Fund of Ukraine (1995), "The order of the expert valuation of intangible assets, approved by the State Property Fund of Ukraine", *IATs Liha*, Kyiv, Ukraine.
8. State Property Fund of Ukraine (2005), "The procedure for determining the assessed value of intellectual property rights which are owned or have been created (acquired) for public funds, in order to enroll in Accounting", *IATs Liha*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"